AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ
BAKI DÖVLƏT UNİVERSİTETİ

«BEYNƏLXALQ MÜNASİBƏTLƏR»

5901.01- İxtisas

P r o q r a m ı

(fəlsəfə doktoru proqramı üzrə təhsilin doktorantura pilləsi üçün)

BAKI 2020

Təhsilin doktorantura pilləsi üçün nəzərdə tutulmuş 5901.01- beynəlxalq münasibətlər ixtisası üzrə fənn proqramı aşağıdakı hissələrdən ibarətdir:

I.Beynəlxalq münasibətlər tarixi
II.Beynəlxalq münasibətlər nəzəriyyəsi
III.Konfliktologiya
IV.Dünya siyasəti
V. Geosiyasət
VI.Beynəlxalq təhlükəsizlik problemləri
VII.Müasir inteqrasiya prosesləri və beynəlxalq təşkilatlar
VIII. Azərbaycanın xarici siyasəti

Tərtibçilər:
Siyasi elmlяr doktoru, professor H.K.Hüseynova
Tarix elmlər doktoru, professor A.N.Abbasbəyli
Tarix elmlər doktoru, professor İ.M.Musa
Siyasi elmlər üzrə fəlsəfə doktoru, dosent K.C.Məmmədov

Redaktoru:
S.e.f-d. dos.əv.Q.H.Məmmədov

Proqram Beynəlxalq münasibətlər və İqtisadiyyat fakültəsinin 22 may 2020-ci il tarixində keçirilmiş Elmi Şurada təsdiq edilmişdir, pr. №4

BEYNƏLXALQ MÜNASİBƏTLƏR TARİXİ

I dövr: Qədim və və orta əsrlər dövrü diplomatiyası

I Mövzu
Qədim Şərq, yunan və Roma diplomatiyası

Qədim Şərq ölkələri arasında dövlətlərarası münasibətlər. Tel-Amaran yazışmaları (e.ə. XVI-XV əsrlər). Qədim Misir fironu II Ramzesin Xett çarı III Xattuşil müqaviləsi (e.ə.1278). Assuriya dövlətinin beynəlxalq siyasəti (e.ə.VIII-VII əsrlər). Manu diplomatiyası (e.ə. I minillik).

Qədim Elladanın beynəlxalq əlaqələri. Panellin sülh konqressinin çağırılması. Perikl layihəsi (e.ə.448-ci il). Peloponnes müharibəsi dövründə diplomatik mübarizə (e.ə.431-404-cü illər). Makedoniyalı İsgəndərin xarici siyasəti və diplomatiyası. Makedon-ellinizm dövründə yunan diplomatiyası.

Respublika dövründə Roma diplomatiyası. Roma imperiyasında beynəlxalq əlaqələrin formaları. Roma imperiyasında diplomatik apparat. Barbarlarla müttəfiqlik müqavilələri.

II Mövzu
Orta əsrlərdə beynəlxalq münasibətlər

Bizans imperiyası Yustinian hakimiyyəti illərində (527-556-ci illər). Bizansda səfir işi (VI-X əsrlər). Bizans-Sasanı münasibətlıri.

Böyük Karl imperiyası. Böyük Karl diplomatiyası.

XII-XV srl rd Fransa diplomatiyası. Milli dövl tl rin meydana g lm si. XII-XV srl rd İtaliya diplomatiyası. Venesiyada s firlik işi.

Osmanlı imperiyasının dünya siyasəti meydanına çıxması. Türk işğalları. Bizans imperiyasının süqutu. Böyük Süleymanın hakimiyyəti illərində Türkiyənin xarici siyasəti.

III Mövzu
Azərbaycanın dünya siyasəti meydanına çıxması

Erkən orta əsr Azərbaycan dövlətlərinin yaranması. Sacilər və Salalilər dövlətləri. Slavyanların Azərbaycan torpaqlarına yürüşlərinə qarşı

mübarizə. Bərdə faciəsi (944-ci il). Şirvanşahlar dövlətinin xarici siyasəti.

Azərbaycanın selçuk imperiyasının tərkibinə qatılması. Atabeylər dövlətinin yaradılması. Atabeylər-Eldənizlər dövlətinin xarici siyasəti. Eldənizlər dövlətinin süqutu. Azərbaycan monqol istilaları dövründə.

Azərbaycan torpaqlarının vahid dövlətə birləşdirilməsi uğrunda mübarizə və nəticələri.

IV Mövzu
XV-XVIII əsrin II yarısında Azərbaycan milli diplomatiyası

Azərbaycan uğrunda rəqabət mübarizəsi. Qaraqoyunlu dövlətinin yaradılması və xarici siyasəti.

Ağqoyunlu dövlətinin Azərbaycanın birləşdirilməsi üğrunda mübarizəsi. Maxmudabad döyüşü (1469-cu il). Uzun Həsənin diplomatiyası. Sara Xatun Azərbaycanın ilk qadın diplomatıdır. Ağqoyunlu-Türkiyə münasibətləri. Uzun Həsənin antiosman liqasının yaradılması uğrunda mübarizəsi. Ağqoyunlu dövlətinin parşalanması.Azərbaycan milli diplomatiyasının xüsusiyyətləri. Diplomatik orqanlar və səfər işi.

Azərbaycan Səfəvi dövləti. Şah İsmayıl və I Təhmasibin diplomatiyası. Avropa dövlətləri ilə münasibətlər. Səfəvi-Osmanlı müharibələri və beynəlxalq nəticələri. Qəsri-Şirin sülhü (1639-cu il). Azərbaycanın Rusiya və Türkiyə arasında rəqabət meydanına cevrilməsi. I Pyotrun Cənub yürüşü. XVIII əsrin ortasında Azərbaycanın siyasi vəziyyəti.

V Mövzu
Son orta əsrlər və yeni dövrün əvvələrində beynəlxalq münasibətlər (XVI əsr – XVIII əsrin birinci yarısı)

XVI əsrdə Avropanın siyasi xəritəsi. “Dövləti maraq” xarici siyasətin əsas prinsipi kimi. Beynəlxalq hüququn əsaslarının meydana gəlməsi. Diplomatiyanın tipləri. XVI–XVIII əsrlərdə diplomatiya tarixinin dövrləşməsi.

Qərbi Avropa ölkələri diplomatiyası. Rus dövlətinin diplomatiyası. XVI əsr Avropada fransız hegemonluğu dövrü. IV Henrixin diplomatiyası. Rişelyenin diplomatiyası. Otuzillik müharibə və Vestfal sülhü.

İngilis burjua inqilabının diplomatiyası (1640-1660-ci illər). Kromvelin diplomatiyası. XVI-XVII əsr diplomatlarının xüsusiyyətləri.

II dövr: Yeni dövr diplomatiyası

I Mövzu
XVIII əsrin ikinci yarısında beynəlxalq vəziyyət

Dövlətlərarası və beynəlxalq aləmdə dəyişiklər. İngiltərənin dəniz yollarında, ticarət və müstəmləkə sahəsində birincilik uğrunda mübarizəsi. Qərbi Avropada beynəlxalq qarşıdurma: ingilis-fransız və Avstriya-prus rəqabəti. Yeddiillik müharibə (1756-1763-cü illər). Rusiya imperiyasının Avropa dövlətləri sistemində rolunun artması. XVIII əsrin ikinci yarısında "Şərq məsələsi"nin mahiyyəti. Rus-türk müharibələri (1768-1774; 1787-1791-ci illər). Avropa dövlətlərinin Polşa uğrunda mübarizəsi. Polşanın bölüşdürülməsi.

ABŞ-nın təşkili. İstiqlaliyyət bəyannaməsi. T.Cefferson. İngilis-amerikan müharibəsi və Avropa dövlətlərinin mövqeyi. Böyük Briyaniya və ABŞ arasında Paris sülh müqaviləsi (03.09.1783-cü il).

II Mövzu
Böyük Fransa burjua inqilab illərində beynəlxalq münasibətlər

XVIII əsrin sonunda Böyük Fransa burjua inqilabının tarixi şəraiti. Müəssislər və qanunverici məclisi dövründə Avropa dövlətlərinin xarici siyasəti. Konventin xarici siyasəti. Yakobin diktaturasının inqilabı diplomatiyası və xarici siyasəti. Koalisiyalarının təşkili və Fransaya qarşı müharibənin başlanması. Fransa ilə sülh müqavilələrinin imzalanması. Generallar diplomatiyası. Napoleon Bonapartın irəli çəkilməsi. Napoleonun Fransada hərbi diktaturasının qurulması (1799-ci il). Taleyran.

Napoleon müharibələri dövründə Avropada münasibətlər (1799-1815). İngilis-fransız və fransa-rus münasibətlərinin kəskinləşməsi. Tilzit sülhü və onun mahiyyəti. Fransa-Avstriya, Fransa-Prussiya münasibətləri. Napoleon ordulalarının Rusiyaya soxulması və məğlub olması.

Leypsiq altında "Xlqlar döyüşü" (16-19.X.1813-ci il). Koalisiya iştirakçıları arasında ziddiyyatlar. Şomon traktatı (1.III.1814). Napoleon imperiyasının dağılması, onun səbəbləri. Birinci Paris sülhü və Burbonlar sulaləsinin bərpası.

Napoleon müharibələrindən sonra Avropada siyasi vəziyyət. Vyana konqresinin çağırılması və onun qərarları (siyasi, ərazi və xüsusi

qətnamələr). Napoleon Bonapartın "Yüz günü" və onun Vyana konqresi iştirakçılarına təsiri. Burbonlar sulaləsinin ikinci bərpası. "Müqəddəs İttifaqının" təşkili və Avropada irticanın güclənməsi.

III Mövzu
XVIII əsrin sonu – XIX əsrin ortalarında Avropa dövlətlərin arasında münasibətlərin kəskinləşməsi

Avropa dövlətlərin müstəmləkəçilik siyasəti. Britaniya, Fransa və Hollandiyanın Şərq siyasətinin fəallaşması. Ost-Hind kompaniyasının Hindistanda müstəmləkəçilik siyasətinin forma və metodları. Orta Asiyada ingilis-rus qarşıdurması. Birinci ingilis-əfqan müharibəsi (1839-1842). Qərb dövlətlərinin Cində siyasəti. Birinci tiryək müharibəsi (1838-1842). Kapitulyasiya müqavilələri. ABŞ, Rusiyanın Sakit okeanda və Cində siyasəti.

Krım müharibəsi (1853-1856) ərəfəsində beynəlxalq vəziyyət. Müharibənin səbəbləri. Rus-türk münaqişəsində İngiltərə, Fransa, Avstriya və Prussiyanın mövqeyi. Rusiyanın beynəlxalq aləmdə təcrid edilməsi. Müharibənin başa çatması və Paris sülh konqresi (25.II-30. III.1856). Sülh müqaviləsinin şərtləri.

IV Mövzu
Azərbaycanın bölüşdürülməsi və beynəlxalq nəticələri

Müstəqil Azərbaycan dövlətinin – xanlıqlarının yaradılması. Quba, Şəki, Qarabağ və Urmiya xanlıqlarının Azrbaycanın birləşdirilməsi uğrunda mübarizəsi. Qubalı Fətəli xanın xarici siyasəti. Rusiya ilə münasibətlər. Şimal-Şərqi Azərbaycan torpaqlarının birləşdirilməsi. Rusiya, İngiltərə, Fransa, Türkiyə və İranın Cənubi Qafqazda maraqları. Rusiyanın Qafqaz siyasətinin fəallaşması. Qazax və Şəmsəddin torpaqlarının tutulması.

Azərbaycanın parçalanması uğrunda mübarizəsinin ikinci mərhələsi. İkinci rus-İran və ikinci rus-türk müharibəsi. Rusiyanın Cənub yürüşü. Türkmənçaymüqaviləsi (1828-ci il). Edirnə sülhü (1829-cu il). Azərbaycanın istiqlaliyyətinin itirilməsi və beynəlxalq nəticələri.

V Mövzu

XIX əsrin ikinci yarısında Avropada beynəlxalq münasibətlər

Krım müharibəsindən sonra Fransa ilə Prussiya arasında münasibətlər. III Napoleon və Bismark. Bismarkın diplomatiyası. Fransa-Prussiya müharibəsi (1870-1871) və onun nəticələri. Frankfurt sülhün qərarları (10.V.1871).Almaniyanın birləşməsi və imperiyanın yaranması.

Üç imperator ittifaqı (1873-cü il). Fransa-Almaniya hərbi həyacanlarına (1875;1877) Rusiya və İngiltərənin münasibəti.

Balkanlarda Türkiyəyə qarşı üsyan və Yaxın Şərq məsələsinin kəskinləşməsi (1875-1877). Şərq böhranı. Serb-türk (1876-1877) və rus-türk müharibəsi (1877-1878). San-Stefano və Berlin konqresinin qərarları (1878-ci il). Berlin konqresində erməni məsələsi.

Bismarkın bloklaşma siyasəti. Avstriya-alman ittifaqı və onun siyasi qiyməti (7.X.1879). "Üç imperator ittifaqının" bərpası haqda 1881-ci il müqaviləsi. İtaliyanın Avstriya-alman bloku ilə yaxınlaşması. Vyanada Almaniya, Avstriya-Macarıstan və İtaliya tərəfindən Üçlər ittifaqı müqaviləsinin imzalanması (20.V.1882).

XIX əsrin sonunda müstəmləkə uğrunda mübarizənin kəskinləşməsinin səbəbləri. Fransanın Tunisi zəbt etməsi (1881). Türkiyənin parçalanması üğrunda mübarizə. Məhərrəm dekreti (1881). Orta Asiya-Əfqanıstan və Türkmənistan uğrunda rus-ingilis mübarizəsinin kəskinləşməsi. İkinci ingilis-əfqan müharibəsi (1878-1880). Qandamak müqaviləsi (26.V.1879).

ABŞ-ın xarici siyasətinin xüsusiyyətləri. Panamerikanizm. İspan-ABŞ müharibəsi (1898-ci il). "Xey doktrinası" (1899-cu il). Panama kanalı haqqında ingilis-amerika müqaviləsi (1850-ci il) və onun yeniləşməsi (5.IV.1900). "Dollar diplomatiyası" və "böyük dəyənək" siyasətinin meydana gəlməsi.

VI Mövzu

XIX əsrin sonu-XX əsrin əvvələrində Avropa ölkələrində dövlətlərarası ziddiyyətlər

Bolqar böhranı, Şimali və Cənubi Bolqarıstanın yenidən birləşdirilməsi (1895). Fransa-alman və rus-alman ziddiyyətlərinin kəskinləşməsi. "Üç imperator ittifaqının" iflası və "təkrar sığortaetmə"

müqaviləsi (1887). Sosberi və ingilis "təntənəli təcrid etmə" siyasəti. Almaniya xarici siyasətində "Yeni kurs".

Fransa-rus ittifaqı (1891-1893) və 1892-ci il konvensiyası. Almaniya hərbi-dəniz proqramı və XIX əsrin sonu XX əsrin əvvəlində onun gücləndirilməsi.

Uzaq Şərqdə ingilis-rus və yapon-rus rəqabəti. 1902-ci ingilis-yapon müttəfiqlik müqaviləsi. Rus-yapon müharibəsi (1904-1905). Rus-yapon müharibəsi dövründə aparıcı dövlətlərin Uzaq Şərq siyasəti. Rusiyanın müharibədə məğlub olması. Portsmut sülhü müqaviləsi (5.IX.1905).

VII Mövzu
Birinci dünya müharibəsi ərəfəsində dünya diplomatiyası (1908-1914)

Fransa-alman və ingilis-alman qarşıdurmasının kəskinləşməsi. İngilis-fransız danışıqları. Faşod münaqişəsinin həlli. "Ürəkdən razılıq" adlı razılaşmanın bağlanması (8.IV.1904), onun mahiyyəti və beynəlxalq əhəmiyyəti.

1905-1906-cı illərdə birinci Mərakeş böhranı və onun beynəlxalq nəticələri. Əfqanıstan, İran və Tibetə dair ingilis-rus razılaşması (31.VIII.1907). İngiltərə, Fransa və Rusiya arasında hərbi əməkdaşlığın qurulması. Antantanın yaradılması. Dünya ərazilərin bölüşdürülməsinin başa çatması. Avropanın iki bloka parçalanması və beynəlxalq nəticələri.

İki blok arasında qarşıdurmanın kəskinləşməsi. Balkan böhranı və böyük dövlətlərin mövqeyi (1908-1909). İkinci Mərakeş böhranı (Aqadir münaqişəsi, 1911-ci il) və dövlətlərin mövqeyi. İtaliya-türk müharibəsi (1911-1912). Balkan dövlətləri arasında qarşıdurma. Birinci Balkan müharibəsi (1912-1913). London müqaviləsi və onun əhəmiyyəti (30.V.1913). İkinci Balkan müharibəsi (1913). Buxarest sülh müqaviləsi (10.IX.1913). Balkan müharibələrinin beynəlxalq nəticələri.

Antanta və Üçlər İttifaqının hərbi hazırlığı və birinci müharibəsi ərəfəsində beynəlxalq vəziyyət.

VIII Mövzu
Birinci dünya müharibəsi dövründə diplomatik mübarizə

1914-cü ilin yayında beynəlxalq aləmdə qüvvələr nisbəti. Sarayevo hadisələri. İyul böhranı. İyul böhranı ərəfəsində dövlətlərin siyasəti. Avstriya-Macarıstan-serb münaqişəsi və Birinci dünya müharibəsinin

başlanmasında Almniysnın rolu.

Bolqarıstan və Türkiyənin müharibəyə qoşulması. Yaponiyanın Cinə "21 tələbi". Bitərəf ölkələrin müharibəyə cəlb olunması uğrunda diplomatik mübarizə. Birinci dünya müharibəsində ABŞ-ın mövqeyi.

Rusiyada burjua-demokratik inqilabın baş verməsi və Romanovlar sülaləsinin devrilməsi (fevral,1917-ci il). Müvəqqəti hökümətin təşkili və onun xarici siyasəti. 1917-ci il oktyabrın 25-də Rusiyada bolşevik çevrilişinın beynəlxalq əhəmiyyəti.

III dövr: Birinci dünya müharibəsinin sonundan – ikinci dünya müharibəsinin sonunadək (1918-1945) olan dövrdə beynəlxalq münasibətlər

I Mövzu
Birinci dünya müharibəsindən sonra beynəlxalq münasibətlər. Versal-Vaşinqton sistemi və onun mahiyyəti

Sovet Rusiyanın Almaniya və onun müttəfiqləri ilə sülh razılaşması imzalanması. Antantanın sülh danışıqlarından imtina etməsi. Sovet dövlətinə münasibətdə müttəfiqlərin mövqeyi. Brest sülh müqaviləsinin imzalanması və şərtləri (03.III.1918).

V.Vilsonun "14 bəndi". Qərb cəbhəsində Almaniyanın hücumu və iflası. Bolqarıstan, Osmanlı Türkiyə və Avstriya-Macarıstanın təslim olması. Almaniyada inqilabın başlanması və Antantanın mövqeyi. Kompyen barışığı (11.XI.1918). Birinci dünya müharibəsinin başa çatması.

Paris sülh konfransı və onun qərarları (18.I.-28.06.1919). Millətlər Cəmiyyətinin təşkili. Versal sülh müqaviləsi, onun mahiyyəti. Sen-Jermen, Neyi, Trianon və Sevr müqavilələri.

Vaşinqton beynəlxalq konfransı və onun qərarları. Dörd, beş və doqquz dövlətinin Vaşinqton müqaviləsi. İngilis-yapon ittifaqının başa çatması. Sakit Okeanda qarşıdurmanın kəskinləşməsi. Versal-Vaşinqton sisteminin yaradılması, onun ziddiyətləri və beynəlxalq nəticələri.

II Mövzu
1918-1925-ci illərdə beynəlxalq münasibətlər

Qərb dövlətləri tərəfindən Sovet Rusiyanın diplomatik cəhətdən təcrid edilməsi. Sovet Rusiyasında vətəndaş müharibəsinin başa çatması.

Polşa böyük dövlətlərin planında. 1920-ci il Polşa-sovet müharibəsi və qərb dövlətlərin mövqeyi. “Kerzon xətti”.

Yaxın və Orta Şərqdə beynəlxalq münasibətlər. Türk xalqının işqalçılara qarşı mübarizəsi və Antanta dövlətlərinin siyasəti. Sovet Rusiya və Türkiyə. Moskva və Kars müqavilələri. Lozanna konfransı. Konfransda boğazlar məsələsi. Qara dəniz boğazları rejimi haqda konvensiya. Lozanna sülh müqaviləsi.

Henuya və Haaqa konfransı dövründa beynəlxalq vəziyyətin xarakterik cəhətləri. Təzminat sistemində böhran və onun nizamlanmasında ABŞ və İngiltərənin rolu. Rurun işğalı. “Daues planı”nın hazırlanması və onun mahiyyəti.

Lokarno konfransı və onun qərarları (5-16.XI.1925).

III Mövzu
Dünya iqtisadi böhranı dövründə beynəlxalq münasibətlər (1929-1935)

Millətlər Cəmiyyətində tərksilah problemi. Brian-Kelloq paktı.

Dünya iqtisadi böhranının beynəlxalq münasibətlərə təsiri. Təzminat məsələsi. “Yunq planı”. Huverin moratoriumu. Lozanna iqtisadi konfransı və təzminat ödənişlərinin iflası.

Faşist İtaliyası və Vatikan. Aparıcı dövlətlərin dəniz rəqabəti. 1930-cu il London dəniz konfransı. “Pan-Avropa” planı və onun xüsusiyyətləri. Almaniyanın silahlanmada “bərabərlik” tələbi. F.D.Ruzveltin “yeni kursu”. Latın Amerikada “mehriban qonşuluq” siyasəti.

Uzaq Şərqdə aparıcı dövlətlərin qarşıdurmasının kəskinləşməsi. Yapon hökümətinin işğalçı siyasəti. Tanaki memorandumu. Cinin Şimali-şərq (Mançuriya) əyalətlərini Yaponiya tərəfindən işğal etməsi və böyük dövlətlərin mövqeyi. Yaponiya və Almaniyanın Millətlər Cəmiyyətindən çıxması. Versal-Vaşinqton sisteminin dağılması.

Almaniyada faşist rejimi qurulması. Hitlerin hakimiyyətə gəlməsi. Alman faşizminin Avropada müharibə ocağı yaratması. Tərksilaha dair Cenevrə konfransı (1931-1934-ci illər). Konfransda Almaniyanın mövqeyi. Hücüm etməmək haqqında alman-Polşa paktı. Şərq paktı imzalamaq

haqqında danışıqlar. Laval-Mussolini (Roma) razılaşması. Versal müqaviləsinin hərbi maddələrindən Almaniyanın imtina etməsi. Almaniyanın silahlanması və böyük dövlətlərin mövqeyi.

IV Mövzu
Faşist dövlətləri hərbi irticasının başlanması dövründə beynəlxalq vəziyyət (1935-1939)

Alman və İtaliya faşizminin müstəqil dövlətlərə münasibətdə siyasəti. İtaliya faşizminin işqalçı proqramı. İtaliyanın Efiopiyaya hücümu və işğal etməsi (07.V.1936). ABŞ-ın bitərəfliyi haqqında qanun (1935-ci il). Qara dəniz boğazları rejimi haqqında Montre konfransı (22.VI.-21.VII.1936). Boğazları rejimi haqqında saziş.

İspaniyada faşist qiyamı. İspaniyaya İtalia-alman müdaxiləsi. ABŞ-ın bitərəfliyi haqqında qanuna əlavələr (1937-ci il).

Almaniya-İtaliya razılaşmasının imzalanması və Roma-Berlin oxunun təşkili (25.X.1936). Alman-yapon Antikomintern paktı (25.XI.1936). İtaliyanın Antikomintern paktına qoşulması (6.XI.1937). Almaniyanın Avstriyanı zəbt etməsi və dövlətlərin mövqeyi (13.III.1938).

Uzaq Şərqdə hərbi təhlükəsizliyin artması. Çində yapon irticasının yeni mərhələsi.

Müharibə təhlükəsinin artması. Çexoslovakiya ilə Almaniya arasında münasibətlərin gərginləşməsi və böyük dövlətlərin mövqeyi. Dörd dövlətin Münxen sövdələşməsi (30.IX.1938).

Avropada siyasi vəziyyətin kəskinləşməsi. Faşist Almaniyasının Çexoslovakiyanı zəbt etməsi. Faşist irticasının genişlənməsi. Klaypedanın Almaniya, Albaniyanı İtaliya tərəfindən zəbt edilməsi. Alman-İtaliya hərbi ittifaqının rəsimləşdirilməsi. Sovet-alman danışıqları. Molotov-Ribbentrop paktı (23.VIII.1939).

V Mövzu
Avropada beynəlxalq vəziyyət. İkinci dünya müharibəsinin başlanması

Almaniyanın Polşaya hücumu və İkinci dünya müharibəsinin başlanması. Alman ordularının Danimarkaya soxulması. İngiltərədə Fransız

hökümətinin təslimçilik mövqeyi. Fransanın təslim olması. Kompyen barışığı. Vişi rejimi. Belçikanın təslim olması. U.Çerçilin hakimiyyətə gəlməsi. İtaliyanın müharibəyə qoşulması. Almaniya-İtaliya-Yaponiya Üçlər paktı (27.IX.1940).

Fransanın məğlubiyyətindən sonra İngiltərənin hərbi və beynəlxalq vəziyyəti. İtaliyanın Yunanıstana hücumu. Yaxın Şərqdə vəziyyət. ABŞ-ın siyasəti..

Uzaq Şərqdə vəziyyət. Hind-Cinə qarşı yapon irtiçası.

Almaniyanın SSRİ üzərinə hücuma hərbi və diplomatik hazırlaşması. Finlyandiya, Slovakiya, Rumıniya və Bolqarıstanın Üçlər paktına qoşulması.

Hitler Almaniyası və onun müttəfiqlərinin SSRİ-yə hücum etməsi. 1941-ci ildə sovet-alman cəbhəsində hərbi əməliyyatların gedişi.

Antihitler koalisiyasının təşkilinin başlanması. Almaniyaya qarşı müharibədə birgə haqqında SSRİ və Böyük Britaniya arasında razılaşma. İngilis-amerikan münasibətləri. Atlantik xartiyası.

VI Mövzu

Antihitler koalisiyasının təşkilinın başa çatması

Sakit okeanda dövlətlərarası ziddiyyətlərin gərginləşməsi. Yaponiyanın Perl-Xarbra hücumu. ABŞ, İngiltərə, Hollandiya, Çin və b. dövlətlərin Yaponiyaya ilə müharibə vəziyyəti elan etmələri. Almaniya və onun müttəfiqlərin ABŞ-a müharibə elan etməsi.

Hitlerin "ildırımsürətli" müharibə planının iflası. Alman-faşist ordularının Moskva altında darmadağın edilməsi.

Antihitler koalisiyasının mıhkəmlənməsi. 1 yanvar 1942-ci il tarixli Millətlər Cəmiyyətinin qətnaməsi. SSRİ, İngiltərə və İran arasında müttəfiqlik haqqında müqavilə.

1942-ci ildə Avropada ikinci cəbhə məsələsi. Balkanlara müdaxilə layihəsi. Şimali Afrikada hərbi əməliyyatlar. İşğal ölkələrdə azadlıq hərəkatına antihitler koalisiyası iştirakçılarının münasibəti. Moskva və Tehran konfransları və qərarları.

1944-cü ildə Avropada beynəlxalq vəziyyət. Avropada ikinci cəbhənin açılması. Dumbarton-Oks konfransı və BMT Nizamnaməsi layihəsinin hazırlanması. Faşist blokunun dağılması. Faşist koalisiyası ölkələrində milli-azadlıq hərəkatı. Sovet ordusunun Avropaya daxil olması.

SSRİ, ABŞ və İngiltərə dövlət başçılarının Yalta konfransı (4-

11.II.1945). Konfransın qərarları.

Faşist Almaniyasının darmadağın edilməsi və danışıqsız təslim olması.

VII Mövzu

İkinci dünya müharibəsinin başlıca yekunları

San-Fransisko konfransı (25.IV-25.VI.1945). BMT Nizamnaməsinin qəbulu. BMT-nin quruluşu. Təhlükəsizlik Şurasının daimi üzvləri."Veto" prinsipi.

SSRİ, ABŞ və İngiltərə hökümət başçılarının Potsdam konfransı (17.VII-02.VIII.1945). Konfransda Almaniyanın gələcəyi məsələsi və qərarları.

Əsas alman hərbi cinayətkarları üzərində məhkəmə üçün Beynəlxalq hərbi tribunal təsis edilməsi. Nürnberq prosesi.

Yaponiyanın təslim olması (02.IX.1945). Uzaq Şərq məsələsinə dair üç dövlətin Krım razılaşması.

Hitler Almaniyası və militarist Yaponiyasının təslim olunmasının beynəlxalq nəticələri. İkinci dünya müharibəsinin başa çatması.

IV dövr: İkinci dünya müharibəsinin sonundan müasir dövrədək

I Mövzu

İkinci dünya müharibəsindən sonra beynəlxalq aləmdə dəyişikliklər

Siyasi, hərbi və iqtisadi nəticələr. Yalta-Potsdam sisteminin qurulması. Avropanın parçalanması və beynəlxalq nəticələri. Mərkəzi və Cənub-Şərqi Avropa ölkələrinin beynəlxalq münasibətlər sistemində yeri və rolunun dəyişməsi. Şərqi Avropada siyasi dəyişikliklər. XİNŞ sessiyaların keçirilməsi. Sessiyalarda SSRİ və qərb dövlətləri arasında diplomatik mübarizə. 1947-ci il Almaniyanın müttəfiqləri ilə sülh müqavilələrinin imzalanması.

Dunay (Belqrad) beynəlxlq konfransı (30.VII-18.VIII.1948). Triest məsələsi.

Asiya və Afrikanın bir sıra ölkələrində ictimai-siyasi vəziyyətinin dəyişilməsi. Üçüncü dünya ölkələrində milli-azadlıq hərəkatının

xüsusiyyətləri. İstiqlaliyyət Bəyyannaməsi və dünya müstəmləkə sisteminin iflası (1960). Fələstin məsələsi. İsrail dövlətinin yaranması və xarici siyasəti. İlk ərəb-İsrail müharibəsi və nəticələri.

II Mövzu
"Soyuq müharibə" illərində dünyada vəziyyət. Dünya siyasətində iki kursun mübarizəsi

Müharibədən sonra ABŞ-ın dünya siyasətində rolunun, iqtisadi və maliyyə vəziyyəti, hərbi gücünün artması. "Çəkindirmə doktrinası". Trumen doktrinası. Çerçilin Fulton çıxışı (05.III.1946).

Müharibədən sonrakı ilk illərdə Almaniya məsələsi. Birinci "Berlin böhranı" və onun beynəlxalq nəticələri. AFR və ADR-in təşkili. Almaniyanın parşalanmasının beynəlxalq nəticələri.

Hərbi-siyasi blokların təşkili ətrafında diplomatik mübarizə. Qərb İttifaqı, NATO və Varşava paktı. İki hərbi-siyasi blokunun qarşıdurmasının güclənməsi. ANZYUS, SEATO və SENTO.

"Marşall planı", onun məqsədi, qəbul edilmə şərtləri və fəaliyyətinin nəticələri.

Yaponiya ilə dinc nizamasalma məsələsi. San-Fransisko konfransı (04-08.IX.1951) və Yaponiya ilə sülh müqaviləsinin imzalanması. SSRİ-nin mövqeyi. Yapon-amerikan "təhlükəsizlik müqaviləsi".

Atom silahının qadağan edilməsi problemi ətrafında diplomatik mübarizə. MAQATE-nin yaradılması.

III Mövzu
XX yüzilliyinin II yarısında Asiya, Latın Amerikası və Afrikada beynəlxalq vəziyyət

Müstəmləkə sisteminin dağılması və böyük dövlətlərin mövqeyi. 50-ci illərin ortalaında Cənub-Şərqi və Cənubi Asiyada vəziyyət. Hind-Çinə dair Cenevrə razılaşmasından sonra Cənubi Vyetnamda vəziyyət. Vyetnama ABŞ-ın təcavüzü. Vyetnam müharibəsi. Hərbi vasitələrlə Vyetnamı "sakitləşdirmək" planın iflası. Vyetnam probleminin dinc vasitələrlə nizamlanmasına dair Paris danışıqları və tərəflərin mövqeyi. R.Niksonun Quam doktrinası.

Yaxın və Orta Şərqdə milli-azadlıq hərəkatları və müstəmləkə

sisteminin dağılması. Misir hadisələrinə böyük dövlətlərin münasibəti. Q.Nasir tərəfindən Süveyş kanalının milliləşdirilməsi. "Dalles planı". "Eyzenxauer-Dalles doktrinası". Yaxın Şərqdə böyük dövlətlərin rəqabəti.

Fələstin probleminin yenidən kəskinləşməsi. Regionda hegemonluq uğrunda ABŞ və SSRİ arasında mübarizə. Ərəb-İsrail 1967 -ci il "altı günlük" müharibəsi. Fələstin ərazilərinin işğalı. BMT Təhlükəsizlik Şurasının 22 noyabr 1967-ci il 242 №-li qətnaməsi. FAT və Fələstin ərəblərinin müqavimət hərəkatının təşkilində onun rolu.

Yeni dövlətlərin beynəlxalq münasibətlərdə rolu. Bloklara qoşulmamaq hərəkatı və dünya siyasətində onun rolu.

Müharibədən sonra ABŞ-ın Latın Amerikasında mövqelərinin möhkəmlənməsi. Latın Amerikasında milli azadlıq hərəkatı. Kuba inqilabı və onun beynəlxalq vəziyyətə təsiri. Karib böhranı (1962-ci il). Böhranın nizamlanması ətrafında diplomatik mübarizə. Problemin BMT-də müzakirəsi. Karib böhranının dinc vasitələrlə nizamlanması.

Afrikada ölkələrinin dünya diplomatiyası orbitinə çıxması. BMT-nin "İstiqlaliyyət bəyannaməsi". Afrika qitəsində inteqrasiya prosesləri və ABT-nin təşkili.

IV Mövzu
XX əsrin 70-80-ci illərdə tərksilah və sürətlə silahlanmasının qarşısının alınması uğrunda diplomatik mübarizə

Karib böhranından sonra atom silahı sınaqlarının qadağan edilməsi ətrafında danışıqlar. Moskva müqaviləsi və beynəlxalq nəticələri (1963-cü il).

Nüvə silahının yayılmasına dair Moskva danışıqları. Moskva müqaviləsinin imzalanması və beynəlxalq nəticələri (1970-ci il). 70-ci illərin əvvələrində SSRİ-ABŞ münasibətləri. Strateji hücüm silahlarının məhdudlaşdırılmasına dair sovet-amerikan danışıqları. SSM-1 müqaviləsinin imzalanması. Müqaviləyə 1974-cü il əlavə protokolu. SSM-2 ətrafında danışıqlar. Əfqanıstan problemi və ABŞ-ın SSM-2 müqaviləsinndən imtina etməsi.

R.Reyqanın prezidentliyi dövründə sovet-ABŞ münasibətlərinin pisləşməsi. Reyqanın "ulduz müharibələri" proqramı. 80-ci illərin II yarısında beynəlxalq vəziyyət. Strateji silahların məhdudlaşdırılmasına dair danışıqların yenidən başlanması. Vaşinqton (1987) və Moskva (1988) müqavilələri. Yaxın və Orta mənzilli raketlıərin ləğv olunmasına dair SSRİ-ABŞ danışıqlarının nəticələri.

V Mövzu
Avropada təhlükəsizlik və əməkdaşlıq problemləri

60-ci illərin sonlarında təhlükəsizliyə dair Ümumavropa müşavirəsi ideyasının meydana gəlməsi. Finlyandiyanın təşəbbüsü öz üzərinə götürülməsi. Ümumavropa təhlükəsizliyinə dair danışıqların üç mərhələsi. Xarici işlər nazirləri və ekspertlərin görüşləri. Qarşılıqlı öhdəliklər. İnsan hüquqları problemi.

Avropa təhlükəsizlik və əməkdaşlığa dair müşavirənin çağırılması (1975-ci il). Müşavirənin gündəliyi, Yekun aktının qəbulu və əsas müddəaları. Bəyannamə prinsipləri.

XX yüzilliyin 80-ci illərinin sonlarında Avropada qlobal dəyişikliklər. Fövqəladə Paris konfransının çağırılması (1990-cı il). Paris Xartiyasının qəbulu. "Soyuq müharibənin" başa çatması. Yeni şəraitdə ümumavropa təhlükəsizliki məsələsi. ATƏM-in beynəlxalq təhlükəsizlik məsələlərində rolu və əhəmiyyətinin artması.

VI Mövzu
Yaxın və Orta Şərqdə beynəlxalq və dövlətlərarası münasibətlər

Yaxın Şərqdə böyük dövlətlərin maraqları və nüfuz üstünlüyü uğrunda mübarizənin yeni mərhələsi.

1960-70-ci illərdə Kipr məsələsi. Yunanıstanın "enozis" siyasəti. Türkiyənin Kiprə müdaxiləsi və ŞKTR-nın yaradılması. Kipr probleminin BMT-də müzakirəsi.

Ərəb dövlətləri arasında münasibətlər və ərəb ölkələri federasiyanın təşkili. Ərəb-İsrail münasibətlləri. 1973-cü il oktyabr müharibəsi. Müharibənin dayandırılmasına dair Təhlükəsizlik Şurasının qərarı. 1973-cü il 338 №-li qətnaməsi.

Misirin ərəb həmrəyliyindən çıxması və İsrailə separat sülhə razılıq verməsi. Kemp-Devid sazişləri və separat sülh müqaviləsinin imzalanması (1978). Amerika-İsrailin strateji alyansı.

İranda İslam inqilabı (1978-ci il). Ayatulla Xomeyni. Şaxlıq rejiminın devrilməsi. İran İslam Respublikasının yaradılması (1979-ci il). Qonşu dövlətlərlə münasibətlər. İran-İraq müharibəsi (1980-1988). Müharibənin nəticələri. İİR-na münasibətdə ABŞ və SSRİ-nin siyasəti.

Əfqanıstanda aprel çevrilişi (1978-ci il). Sovet ordusunun Əfqanıstana soxulması (1979-cu il). Cenevrə sazişləri. Sovet qoşunlarının

Əfqanıstandan çıxarılması (1989-cu il).

80-90-cı illərdə Ərəb Şərqində vəziyyət. İsrailin Livana müdaxiləsi və beynəlxalq nəticələri (1982-ci il). İraqın Kuveyti zəbt etməsi və Fars körfəzində müharibə (1991-ci il). Münaqişənin beynəlmiləlləşdirilməsi. İraqın məğlub olması. Yaxın Şərqdə Rusiyanın mövqeyinin zəifləməsi, ABŞ-ın – möhkəmlənməsi.

VII Mövzu
XX əsrin sonları-XXI əsrin əvvəlirində beynəlxalq vəziyyət

XX əsrin 80-ci illərinin sonlarında dünyada siyasi vəziyyət. XX yüzilliyin 80-ci illərinin sonlarında Şərqi Avropa ölkələrində ictimai-siyasi şərait və beynəlxalq vəziyyət. "Məxmər inqilabları". Şərqi Avropa ölkələrində kommunist rejimlərinin dağılması. Varşava paktının buraxılması. Almaniyanın birləşməsi. Vahid Çexoslovakiya dövlətinin parçalanması. Yuqoslaviyanın dağılması. Balkan böhranının beynəlxalq nəticələri. Avropa İttifaqı və NATO-nun Şərqə doğru genişlənməsi.

SSRİ-nin buraxılması və beynəlxalq aləmdə dəyişikliklər. Alma-Ata protokolu və bəyannaməsi. Rusiyanın beynəlxalq vəziyyəti. B.Yeltsin və V.Putinin prezidentliyi dövründə Rusiyanın xarici siyasəti. Milli münaqişə ocaqlarının yaranması. Cənubi Qafqazda vəziyyət.

Minilliklərin qovşağında beynəlxalq vəziyyət. Beynəlxalq terrorizmin güclənməsi. 2001-ci ilin sentyabr hadisələri. ABŞ-ın Əfqanıstanda antiterror kompaniyası və dünya dövlətlərinin münasibəti. ABŞ-İraq müharibəsi və beynəlxalq nəticələri (2003-cü il). İraqda S.Hüseyn rejiminin devrilməsi.

XX yüzilliyin sonlarında Fələstin problemi. Oslo danışıqları. "Yol xəritəsi". İsrail-Fələstin münasibətlərinin dinc yolla nizamlanması sahəsində irəliləyişlər. ABŞ-İran münasibətləri.

BEYNƏLXALQ MÜNASİBƏTLƏR NƏZƏRİYYƏSİ

Mövzu I
Beynəlxalq münasibətlər nəzəriyyəsi fənninin predmeti və əhəmiyyəti

İctimai-siyasi fikir tarixində beynəlxalq münasibətlərə dair fikirlər. Klassik (Fukidid, Nikolo Makiavelli, Tomas Hobs, Emeri de Vattel, general Karl fon Klausevits), liberal-demokratik (Fransisko de Vittorio, Huqo Qrosiy, İmmanuel Kant) və marksist ənənə. BMN fənninin meydana gəlməsi və inkişafı.

BMN fənninin predmeti və obyekti. Kursun məqsəd və vəzifələri. "Beynəlxalq münasibətlər" məzmunun "dünya siyasəti" və "beynəlxalq siyasət" məzmunları ilə münasibəti. Kennet Tompson beynəlxalq siyasət fənninin öyrənilməsinin mərhələləri haqqında. BMN-nin əsas inkişaf mərhələləri. BMN-nin başqa ictimai elmlərin münasibəti.

Mövzu II
Beynəlxalq münasibətlərin araşdırılması metodları

BMN-nin metodları haqqında ümumi məlumat. Ümumi metodlar: sosioloji, kulturoloji, normativ, funksional, bixeviorist, struktur-funksional, sistem, institusional, antropoloji, psixoloji, fəaliyyət, tənqidi-psixoloji, tənqidi-dialektik, müqayisəli, tarixi metodlar.

Tətbiqi metodlar: situasiyanın təhlili metodları, eksplikativ metodlar və proqnostik metodlar. Situasiyanın təhlili metodları: müşahidə, sənədlərin öyrənilməsi və müqayisə. Eksplikativ metodlar: kontent-analiz, ivent-analiz, koqnitiv kartlaşma və eksperiment. Proqnoz metodları: delfi, ssenarilərin qurulması, sistemli yanaşma və modelləşdirmə. BMN fənninin əsas funksiyaları: idrakı proqnozlaşdırığı, idarəedici və ideoloji.

Mövzu III
Beynəlxalq münasibətlərin öyrənilməsində nəzəri məktəblər

İdealizmin (liberalizm) əsas müddəaları. Klassik idealizmin (liberalizm) görkəmli nümayəndələri (Con Lokk, Jan Antuan Kondorse, Jan-Jak Russo, İmmanuel Kant, Jeremi Bentam).

Dünya Kommunist sisteminin dağılması və liberalizmin dirçəlişi. Frensis Fukuyama liberal demokratiya haqqında («Tarixin sonu və sonuncu insan» («The End of History and the Last Man»).

İdealizmin "daxili-xarici" ("inside-aut") yanaşmasının mahiyyəti və əhəmiyyəti. Neorealistlərin (Kennet Valts) "daxili-xarici" ("inside-aut")

yanaşmaya münasibəti. İdealizmdə müharibə konsepsiyası (Cozef Şumpeter, Con Müller). Liberalizm gizli diplomatiya, qüvvələrin balansı və kollektiv təhlükəsizlik haqqında.

Liberalizmin iqtisadi nəzəriyyəsi. İqtisadi liberalizmin əsasları. İqtisadi millətçilik. Avtarkiyyə. Liberallar sərbəst ticarət haqqında. Nisbi üstünlük nəzəriyyəsi sərbəst ticarət ideyasının əsası kimi. Qarşılıqlı asılılıq nəzəriyyəsi. Neorealistlər liberalların qarşılıqlı asılılıq nəzəriyyəsi haqqında. Liberalizmin "laissez-faire" doktrinası. Karl Polanye XIX əsr liberalizminin iqtisadi nəzəriyyəsi haqqında. Fridrix List sərbəst ticarət haqqında. Qloballaşma erasında sərbəst ticarət. Dünya Ticarət Təşkilatı, Beynəlxalq Valyuta Fondu və Dünya Bankı kimi beynəlxalq təşkilatların fəaliyyəti və liberal beynəlmiləlçilik.

Realizm. Realizmin ümumi xarakteristikası. Realizmin idealizmdən fяrqli cəhətləri. Klassik realizm və onun nümayəndələri. Qüvvə və milli maraq realizmin əsas kateqoriyaları kimi. Edvard Karrın konsepsiyasının əsas müddəaları. Hans Morqentaunun siyasi realizminin altı prinsipi. Morgentaunun milli maraq konsepsiyası. Morqentau müharibənin səbəbləri və sülhü qorumaq haqqında. Morqentau diplomatiyanın doqquz qaydası haqqında. Morqentaunun siyasi realizm nəzəriyyəsinin dəyərləndirilməsi. Ənənəvi realizmin tənqidi.

Neorealizm. Neorealizmin əsas müddəaları. Kennet Uolts neorealizmin banisi kimi. Uoltsın realizmə, liberalizmə və marksizmə münasibəti. Beynəlxalq sistemin əsas qüvvələri və prinsipləri. Beynəlxalq sistemin dövlətin xarici siyasətinə həlledici təsiri. Uoltsın neorealizm nəzəriyyəsinin dəyərləndirilməsi.

Rasionalizm. Rasionalizmin ümumi xarakteristikası. Huqo Qrosiy – rasionalist yanaşmanın banisi kimi. Martin Vayt, Xedli Bull. Rasionalizm, realizm və idealizm arasında olan bir yanaşma kimi. Rasionalizmdə "beynəlxalq sistem" və "beynəlxalq cəmiyyət" anlayışları. Rasionalizmdə nizam və ədalət arasında münasibət. Qeyri-Qərb xalqlarına münasibət. Beynəlxalq cəmiyyətin genişləndirilməsi. Qərbə qarşı üsyan. Rasionalizm nəzəriyyəsinin dəyərləndirilməsi.

Marksizm. Marksizmin beynəlxalq münasibətlər nəzəriyyəsinin əsas müddəaları. Marksizm BMN-nin klassik paradiqması kimi. Marksizmin liberalizm və realizmdən fяrqli cəhətləri. Marksın tarixi materializm nəzəriyyəsinin əsasları. Marksizm, imperializm və millətçilik. harгında. Neomarksizm və onun əsas müddəaları. Marksizmin beynəlxalq münasibətlər nəzəriyyəsinin əhəmiyyəti.

Mövzu IV
BMN-də böyük debatlar

BMN-də böyük debatların ümumi xarakteristikası. Birinci debat. İkinci debat. Beynəlxalq münasibətlərə biheviorist yanaşma. Üçüncü debat. BMN-də bıoyük debatların əhəmiyyəti.

Mövzu V
Dövlətin davranış nəzəriyyələri (üsтün tutulan davranış nəzəriyyələri)

Dövlətin davranış nəzəriyyələrinin (üsтün tutulan davranış nəzəriyyələri) ümumi xarakteristikası. Qərarın qəbul edilməsi nəzəriyyəsi. Oyunlar nəzəriyyəsi. Cəmi sıfıra bərabər olan (zero sum zames) və cəmi sıfıra bərabər olmayan (non-zero sum zames) oyunlar. Əməkdaşlıq oyunları. Aksiomalı sövdələşmə. Tam məlumatın olması oyunları. "Cücələrin oyunu". Məhbus dilemması. Sövdələşmə nəzəriyyəsi.

Mövzu VI
Qüc. Milli maraq. İdeologiya

Qüc BMN-nin kateqoriyası kimi. Qücün elementləri: təbii (coğrafiya, təbii sərvətlər, əhali), sosial (iqtisadi inkişaf səviyyəsi, siyasi struktur və milli mənəviyyət) və ideoloji (ideallar, elmin inkişaf səviyyəsi və dövlət başcılarının müdrikliyi). Qücdən istifadə edilməsi metodları: inandırma, cəzalandırma və məcburetmə.

Qüvvələrin balansı nəzəriyyəsi. Kuinsi Rayt qüvvələrin balansı haqqında. Qüvvələrin balansı nəzəriyyəsinin tədqiqatçıları və tərəfdarları. Qüvvələrin balansının üstünlükləri.

Kollektiv tяhlükəsizlik prinsipi (nəzəriyyəsi). Milli maraq BMN-nin kateqoriyası kimi. Təhlükəsizlik dilemması.

İdeologiyanın növləri: status-kvo, sülh və beynəlxalq hüquq, imperializm ideologiyası. İmperializmə qarşı olan ideologiyaların növləri. Milli maraq və ideologiya.

Mövzu VII
Xarici siyasət və diplomatiya

Xarici siyasətin ümumi xarakteristikası. Corc Modelski xarici siyasət haqqında. Xarici və daxili siyasət arasında münasibət. Diplomatiya xarici siyasətin həyata keçirilməsinin bir vasitəsi kimi. Kuinsi Rayt diplomatiya haqqında. Diplomatiyanın məqsədi. Diplomatiya və beynəlxalq hüquq. Müasir dövrdə beynəlxalq hüququn diplomatiyanın məqsədinə cevrilməsinin səbəbləri. Köhnə diplomatiyanın beş əlaməti. Qizli diplomatiya. Yeni diplomatiya köhnə diplomatiyanın genişləndirilmiş forması kimi.

Mövzu VIII
Münaqişə və müharibə

Münaqişə bir sosial hadisə kimi. Gizli və açıq münaqişə. Destruktiv və konstruktiv münaqişə. Beynəlxalq münaqişələrin ümumi xarakteristikası. "Soyuq müharibə" dövründə ölkələrarası münaqişələr. Globallaşma dövründə ölkələrarası münaqişələrin xüsusiyyətləri. Beynəlxalq münaqişələrin öyrənilməsinə dair əsas yanaşmalar (strateji tədqiqatlar; münaqişənin təhlili; sülhün tədqiq olunması). Beynəlxalq münaqişələrin tənzimlənməsinin siyasi metodları (ənənəvi və institusional metodlar). Beynəlxalq münaqişələrin tənzimlənmə mexanizmləri (iqtisadi, humanitar, informasiya, hüquqi, hərbi). Müharibənin ümumi xarakteristikası. Müharibənin növləri. Müasir dövrdə ölkələrarası müharibələrin baş verməк ehtimalı.

Mövzu IX
Beynəlxalq əməkdaşlıq və inteqrasiya

Beynəlxalq əməkdaşlığın ümumi xarakteristikası. Dövlətlərarası əməkdaşlığının şərtləri və növləri. İdealizm və realizm beynəlxalq əməkdaşlıq haqqında. Arnold Volfers daxili və xarici əməkdaşlıq haqqında.

Beynəlxalq rejimlər nəzəriyyəsi. Beynəlxalq rejimlərin yaradılmasının əhəmiyyəti. Dövlətlərarası əməkdaşlığının təhlilinə dair sosioloji yanaşma. Beynəlxalq əməkdaşlığının təhlili ilə bağlı olan müasir sosioloji yanaşmaların əsas qrupları ("Britaniya məktəbi", konstruktivizm, tarixi institusionalizm, "Fransız məktəbi"). Sosioloji yanaşmanın çatışmazlığı. Beynəlxalq əməkdaşlıq və inteqrasiya prosesləri.

KONFLİKTOLOGİYA

Mövzu I
Konfliktologiyanın predmeti və mahiyyəti

"Konfliktologiya" anlayışı. Konfliktologiyanın siyasi elmlərdə yeri. Konfliktologiyanın metodologiyası və mahiyyəti. Konfliktologiya müasir beynəlxalq münasibətlərin tərkib hissəsi kimi. Konfliktologiyanın predmeti və mahiyyəti.

Münaqişəyə dair baxışların təkamülü. Konfliktoiogiya nəzərəsində əsas istiqamətlər, Psixologiyada münaqişə problemi. Münaqişənin sosioloji nəzəriyyələri. Münaqişələrin politoloji nəzəriyyələri. Konfliktologiyanın nəzəri əsasları. Münaqişələrin öyrənilməsində sistemli yanaşma. Münaqişələrin təsnifatının əsas növləri. Münaqişədə davranış strategiyası. Münaqişənin dinamikası. Münaqişənin inkişaf mərhələləri.

Mövzu II
Münaqişə və böhran: beynəlxalq münasibətlər nəzəriyyəsində kateqoriya kompleksləri

Münaqişə və onun növləri. Münaqişənin inkişaf dinamikası. Münaqişənin yaranmasının və eskalasiyasının səbəbləri.

Beynəlxalq siyasi münaqişələr. Beynəlxalq siyasi münaqişənin anlayışı, siyasi və silahlı münaqişələrin nisbəti. Beynəlxalq münasibətlərdə münaqişələrin və sabitliyin qarşılıqlı əlaqəsi. Beynəlxalq siyasi münaqişənin nizamasalınmasında "üçüncütərəf"in rolu. Hakimiyyət və münaqişə. Avtoritar hakimiyyət münaqişələri. Demokratik hakimiyyət münaqişələri. Siyasi münaqişələrin yaranma səbəbləri və tipologiyası. Daxili siyasi münaqişənin mahiyyəti və növləri. Daxili siyasi münaqişələrin qarşısının alınması yolları, siyasi münaqişələrin nizamlanması problemi.

Sosial münaqişələr. Sosial münaqişənin təbiəti. Sosial münaqişələrin kökləri. Sosial münaqişələrin tipləri. Sosial münaqişələrin funksiyaları. Sosial münaqişələrin növləri və əsas inkişaf mərhələləri. İqtisadi münaqişələr. Kütləvi ixtişaşlar və kütlə fenomeni.

Milli münaqişələr. Millətlərarası münaqişələr spesifikliyi. Millətlərarası münaqişələrin yaranma səbəbləri. Millətlərarası

münaqişələrin inkişaf xüsusiyyətləri. Millətlərarası etnik münaqişələrin tipləri. Millətlərarası münaqişələrin nizamlanması yolları. Beynəlxalq və dövlətlərarası münaqişələr. Dövlətlərarası münaqişələrin xüsusiyyətləri və növləri. Dövlətlərarası münaqişələrin qarşısının alınması yolları.

Mövzu III

Beynəlxalq münasibətlərdə hərbi güc faktoru

Müharibə və siyasət. Siyasi və hərbi metodların nisbəti problemi. Hərbi gücün elementləri. Sənayə qədərki cəmiyyət. Mərhələ fərqi probleminin yaranması. Erkən sənayə cəmiyyəti. Yekun sənayə cəmiyyəti. Sənayedən sonrakı cəmiyyətə keçid.

Müasir və ya beynəlxalq münaqişələrin ideoloji və psixoloji aspektləri. Seçimin psixoloji aspektləri. Kollektiv seçimin ideoloji və psixoloji aspektləri.

Münaqişənin nizamlanmasında ideoloji amilləri. Münaqişələrin nizamlanması prosesi. Münaqişələrin nizamlanması şərtləri və variantları. Münaqişələrin nizamlanmasına təsir göstərən amillər. Münaqişələrin nizamlanması üsulları və vasitələri. Problemin aradan qaldırılmasında danışıqlar prosesinin rolu. Qafqazda münaqişələr: mövcüd vəziyyətin və sabitliyin perspektivləri.

Qafqaz regionunda münaqişələrin səbəbləri. Qafqazda sabit sülhün perspektivləri.

Mövzu IV

Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin geosiyasi nəticələri

Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin əsas inkişaf mərhələləri. Ermənistan terror-separatizmin mahiyyəti, xüsusiyyətləri və əsas məqsədləri. Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin beynəlxalq nəticələri.

DÜNYA SİYASƏTİ

Mövzu I
Dünya siyasəti müstəqil elm sahəsi kimi

Müstəqil elm sahəsi kimi «Dünya siyasəti»nin meydana gəlməsi və inkişafı. «Dünya siyasəti» elm sahəsinin inkişaf mərhələləri və spesifik xüsusiyyətləri.

Dünya siyasəti nəzəriyyəsinin klassikləri: P.Kalvokorressi, X.Solo, C.Qrum, C.Rozenay, R.Koxen, C.Nay, K.Uolti, H.Kissincer, Z.Bjezinski, R.Patnem və başqalarının elmi-nəzəri baxışları.

Dünya siyasətinə dair nəzəri məktəb və istiqamətlər. Siyasi realizm cərəyanı nümayəndələri: E.Karr, C.Kennan, Q.Morgentau, R.Nibur, Q.Tomson, H.Kissincer və başqaları.

Neorealizm məktəbi və nəzəriyyəsi xadimlərinin baxışları: R.Qilpin və B.Buzanın yaradıcılığında dünya siyasətinin ayrı-ayrı problemlərinə münasibət.

Liberalizm cərəyanının nümayəndələrinin dünya siyasətinə münasibəti. İ.Kant, J.J.Russo, C.S.Mill, A.Smit, D.Rikardonun baxışları.

Neoliberalizm cərəyanı. R.Koxen və müasir dünya qaydası. C.Nay: «Hakimiyyət və qarşılıqlı asılılıq: dünya siyasəti keçid dövründə».

Neomarksizm məktəbi. İ.Valleristayn, Andre Günder Frans, Robert İ. Koks. Sistemli dünya-neomarksizmin başlıca variantıdır.

Postmodernizm. Fransada Liatar, Ceyms Der Derian, Kler Turenn Syolanderin baxış və nəzəriyyələri.

Dünya siyasəti XX-XXI əsrlərin qovşağında.

Qloballaşma proseslərinin dünya miqyası aldığı şəraitdə milli suverenlik prinsipi. Milli dövlət dünya siyasətində.

Azərbaycan Respublikasında dünya siyasətinin müstəqil elm sahəsi kimi inkişafı.

Mövzu II
Müasir beynəlxalq münasibətlər sistemi və quruluşu

Müasir dünyanın yeni siyasi sisteminin konfiqurasiyası, inkişaf istiqamətlərinin konturları. Fövqəl dövlətlərin və dövlətlərin müasir dünyada siyasi liderlik uğrunda mübarizəsi və nəticələri.

Dünya siyasətində yeni güc mərkəzlərinin peyda olması və planetin siyasi xəritəsində baş verməkdə olan hadisələrə təsiri. Yaponiya, Çin, Avropa İttifaqı. Asiya-Sakit okean regionunun inkişaf etmiş ölkələri. «Dörd Asiya əjdahası»: Tailand, Sinqapur, Malayziya, İndoneziya.

Beynəlxalq münasibətlər sisteminin mahiyyəti, məzmunu və müasir xüsusiyyətləri.

Müasir dünya inkişafının təkqütblüyü. Təkqütblü dünyanın xarakterik xüsusiyyətləri. Təkqütblü dünya qaydasının müasir beynəlxalq münasibətlərin inkişafına təsiri. Təkqütblülük və dünya siyasətində dominantlıq.

Mövzu III
Müasir dövrün ümumdünya problemləri

XX yüzilliyin sonlarında beynəlxalq münasibətlərdə baş vermiş qlobal dəyişikliklər. Yalta-Potsdam sisteminin dağılması və beynəlxalq nəticələri. Təkqütblü dünya qaydasının formalaşması. ABŞ-ın hegemonluğu.

Müasir beynəlxalq münasibətlərin transformasiyası. Yeni suveren dövlətlərin yaranması və onlarım dünya siyasətinə adaptasiyası.

Dünya siyasəti və beynəlxalq təhlükəsizlik. Beynəlxalq təhlükəsizliyə təsir göstərən qlobal hədələr: beynəlxalq terrorizm, enerji təhlükəsizliyi, ərzaq və ekoloji problemlər, atom-nüvə müharibəsi təhlükəsi, atom silahının yayılması və atom enerjisindən dinc məqsədlərlə istifadənin təhlükəsizliyi.

Demoqrafiya və dünya əhalisi.

Ümumdünya problemlərini dünyanın müxtəlif regionlarında inkişaf istiqamətləri və xüsusiyyətləri

Mövzu IV
Qafqaz müasir dünya siyasətində

SSRİ-nin süqutunu və Cənubi Qafqazda müstəqil dövlətlərin meydana gəlməsi. Qafqazın müasir beynəlxalq münasibətlər sisteminə daxil olması. Böyük və regional dövlətlərin Qafqaz-Xəzər regionunda

geosiyasi maraqları. Qafqazda çarpazlaşan geosiyasi maraqlar və bunların regiona təsiri. ABŞ, Rusiya və Avropa İttifaqının regionda maraqları.

Cənubi Qafqazın dünya siyasət meydanına çıxması və beynəlxalq nəticələri. Regionun dünya siyasətinə qatılmasında qlobal layihələrin rolu: neft-qaz ixrac kəmərləri, Böyük İpək Yolu və Cənubi Qafqaz bazarı.

Xəzər hövzəsi ölkələrinin hərbi-siyasi təhlükəsizlik problemi. Cənubi Qafqazın (Azərbaycanın) regionun və Avropanın enerji təhlükəsizliyi mənbəyinə çevrilməsi. Xəzər nefti ətrafında geosiyasi oyunlar. «Böyük oyun»un mahiyyəti. Regional təhlükəsizliyə ekzogen və endogen hədlər. Türkiyə və İranın regiona maraqları.

Beynəlxalq terrorizm və Azərbaycan Respublikası. Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi sovet və postsovet məkanında dövlət terrorizmi siyasətinin başlanğıcı kimi. Ermənistan Respublikasının Azərbaycan Respublikasına qarşı dövlət terrorizmi və separatizm siyasəti. Ermənistanın Cənubi Qafqazda təhlükə mənbəyinə çevrilməsi.

Cənubi Qafqazın suveren dövlətləri və onların dünya siyasətində yeri. Dünya birliyinin region dövlətlərinə münasibətdə «ikili standartları».

Mövzu V
Avropa və müasir dünya

Avropanın dünya siyasətində rolu və yeri. Müasir beynəlxalq münasibətlərdə Avropa geostrategiyası. Avropa inteqrasiyasının yaranması və genezisi. Avropa inteqrasiyasının mahiyyəti, məzmunu, inkişaf mərhələləri və perspektivləri.

Avropa İttifaqı, NATO və ATƏT müasir dünya siyasətində.

Avropa İttifaqı və ABŞ, Aİ və Rusiya. Aİ və Azərbaycan Respublikası. Qarşılıqlı münasibətləri şərtləndirən amillər. MDB məkanının Aİ-nin enerji siyasətində rolu və əhəmiyyəti.

Mövzu VI
Asiya dünya siyasətində

Asiya ölkələrinin müasir dünya siyasətində geosiyasi yeri və rolu. Aparıcı Asiya dövlətlərinin (Çin, Yaponiya, Hindistan, İndoneziya və s.) dünya siyasət meydanında qüvvələr nisbətinə təsiri və perspektivləri.

Asiya ölkələrinin xarici siyasət fəaliyyətinə dini faktorun təsiri (islam, xristianlıq, buddizm).

Böyük dövlətlərin Asiya siyasəti. ABŞ, Rusiya, Çin və İngiltərənin Asiyada geosiyasi və iqtisadi maraqları.

Yaxın və Orta Şərq ölkələri müasir dünya siyasətində. Regionun geosiyasi və enerji əhəmiyyəti. ABŞ və Rusiyanın regional maraqları. Ərəb-İraq qarşıdurması və beynəlxalq nəticələri. Ərəb-İsrail münaqişəsinin dünya siyasətinə təsiri.

Yaxın və Orta Şərq regionu və beynəlxalq terrorizm.

Azərbaycan Respublikasının Asiya ölkələri ilə əməkdaşlığı.

ABŞ-ın beynəlxalq terrorizmə qarşı mübarizə kompaniyasında region dövlətlərinin iştirakı.

Mövzu VII
Amerika müasir dünya siyasətində

XXI yüzilliyin əvvəllərində ABŞ beynəlxalq münasibətlər sistemində. ABŞ-ın xarici siyasət prioritetləri və onların səciyyəsi.

ABŞ və Avropa. ABŞ-ın Qərbi və Şərqi Avropa siyasəti. ABŞ-Rusiya: əməkdaşlıq-qarşıdurma. Dünya güclərinin Avropada qarşılaşması və ortaq maraqları. ABŞ və Avropanın hərbi təhlükəsizliyi problemi.

XXI yüzilliyin əvvəllərində dünya maliyyə-iqtisadi böhranı və ABŞ. Böhranın aradan qaldırılması sahəsində tədbirlər. ABŞ-ın neft və maliyyə siyasətində dəyişikliklər.

Latın Amerikası ölkələri dünya siyasətində. ABŞ-ın Latın Amerikası siyasətinin spesifik xüsusiyyətləri. ABŞ və Amerika Dövlətləri Təşkilatı müasir dövrdə.

Braziliya, Meksika, Çili, Venesuela və Kubanın xarici siyasət fəaliyyətinİn səciyyəvi xüsusiyyətləri.

ABŞ və Azərbaycan Respublikası arasında dövlətlərarası münasibətlərin səciyyəvi xüsusiyyətləri. ABŞ və Xəzər regionu siyasətində Azərbaycanın yeri. Azərbaycan və Latın Amerikası ölkələri.

Mövzu VIII

Dünya siyasəti və perspektivləri

Elm sahəsi kimi dünya siyasətinin inkişaf səviyyəsi. İnkişaf metodları və istiqamətləri. Obyektiv və subyektiv faktorların dünya siyasətinə təsiri. Geosiyasi prosesləri xüsusi və qlobal səviyyələrdə təhlili. İvent-analiz, şəraitin təhlili, kəmiyyət və keyfiyyət metodları.

Müasir dövrdə dünya siyasətinin problemləri və inkişaf istiqamətləri. Dünya siyasəti və qloballaşma. İnteqrasiya və dezinteqrasiya proseslərinin dünya siyasətinə təsiri.

Mövzu IX
Dünya siyasətinin müasir ölçüləri

Minilliklərin qovşağında beynəlxalq siyasi və iqtisadi problemlər. Dünya siyasətində ekoloji problemlərin yeri və rolu.

Təhsil və onun inteqrasiyası.

Xarici siyasət doktrinalarının hazırlanması və qəbulu. Xarici siyasət və militarizm. Atom silahının yayılmasının qarşısının alınması problemləri.

Azərbaycan və müasir dünya siyasəti. Azərbaycan regional dünya inteqrasiya prosesləri sistemində.

Dünya siyasətində Cənubi Qafqaz. Azərbaycan və regional təhlükəsizlik sistemi. Azərbaycan dünya enerji təchizatında və qlobal layihələrdə iştirakı. Neft və kommunikasiya layihələrinin reallaşdırılması. Nabukka.

GEOSİYASƏT

Mövzu I
Geosiyasət fənninin mənbələri

Geosiyasət anlayışı və onun əsas tərifləri. İctimai həyatın siyasi aspektləri ilə coğrafi məkan arasındakı qarşılıqlı təsirin mahiyyəti. Müasit geosiyasətin mənbələri:coğrafi determinizm nəzəriyyələri, hərbi-strateji konsepsiyalar, dünya tarixinin sivilizasiya və kulturologiya təfsiri.

Geosiyasi dövrlər. Müasir dünya siyasətinin əsas prinsipləri. “30

illik" müharibənin başa çatmasından sonra Beynəlxalq münasibətlərin Vestval sistemi(1648). Vyana sisteminin vəzifələri. Versal-Vaşinqton sisteminin yaradılması. Podstam konfransı Avropanın müharibədən sonrakı quruluşu və Almaniyanın gələcək müqəddəratı məsələləri.

Mövzu II
Geosiyasətin əsas qanunları və baza anlayışları

Geosiyasətin strukturu: fundamental(nəzəri) və tətbiqi(praktik) geosiyasət. Geosiyasət elmində nəzəri tədqiqatların aparılmasının əhəmiyyəti. Praktiki tədqiqatların konseptual bazası kimi fundamental nəzəri tədqiqatlar. Geosiyasətin əsas qanunu planetin coğrafi quruluşunun fundamental dualizminin və sivilizasiyaların tarixi tipologiyasının təzahürü kimi. Tellurokratiya ("qurunun qüdrəti") və talassokratiya ("dənizin qüdrəti") : hər iki yanaşma tərzini fərqləndirən cəhətlər, keyfiyyət xarakteristikaları. Talassokratiyanın ("dənizin qüdrəti") əhəmiyyətinin artmasının tarixi və siyasi genezisi, dənizlərin geosiyasi əhəmiyyətinin yüksəlməsinin səbəbləri. Dünya siyasətindeə geosiyasi dualizmin meydana gəlməsi. Geosiyasətin ikinci qanunu-məkanın bəşər tarixinə təsiri amilinin güclənməsi qanunu. Quru və dənizin sintezi qanunu- məkanın bəşər tarixinə təsiri amilinin güclənməsi qanunu. Quru və dənizin sintezi qanunu- "Sahil zonasının" (Rimlend) spesifik cəhətləri.

Geosiyasətin əsas kateqoriyaları. Geosiyasi sahələr: anlayışı, təsnfatı. Geosiyasi dayaq nöqtəsi anlayışı. Geostrategiya və milli maraqlar. Geosiyasətdə sərhəd anlayışı.

Mövzu III
Klassik geosiyasi nəzəriyyələr və konsepsiyalar

XIX əsrin son rübündə alman **"orqanik məktəbinin**" formalaşması. F.Ratselin "Siyasi coğrafiyası": dövləti məkan orqanizmi kimi göstərən konsepsiya, torpağın siyasi təşkili ideyası (Raum), ekspansiya qanunları, ilk "ümumdünya dövləti" layihəsi (Weltmacht). R.Çellen: geosiyasətin tərifi, "qitə dövləti" konsepsiyasının təkmilləşdirilməsi, dövlətin "ümumiliyi" prinsipi, avtakiya qanunları. F.Naumanın "Orta Avropa" modeli.

P.Vidal de la Blanş geosiyasət konsepsiyası müasir Avropa geosiyasətinin zəmini kimi. İnsanın dəyişdirici rolu. "Possibilizm"

konsepsiyası.

A.Mehenin dənizqüdrəti konsepsiyası. Ticarət dəniz sivilizasiyasının əsas siyasəti kimi. Dövlətin mövqeyinin və gesiyasi statusunun qiymətləndirilməsi meyarları. ABŞ-ın "təzahür etmiş dəniz taleyi". ABŞ-ın dünya miqyasında dəniz föfqəlgücünə çevrilməsi planı. " Anakonda prinsipi" və onun gesiyasi mənası.

X.Makkinderin "Tarixin coğrafi oxu" nəzəriyyəsi. Almaniya ilə Rusiyanın mümkün geosiyasi ittifaqının neytrallaşdırılması layihəsi. X.Makkinderin modelinin transformasiyası: Şərqi Sibirin və Uzaq Şərqin "dəniz dövlətləri" ilə tarixin coğrafi oxu arasındakı mübarizəsinin baş verə biləcəyi məkan olaraq "qitə massivinin" sərhədlərindən çıxarılması. N.Spaykmenin "atlantizmi". X.Makkinderin modelinə düzəlişlər: əsas diqqətin Avrasiyanın sahiz zonasına yönəldilməsi.

K.Haushoferin "kontinental blok" konsepsiyası. Onun tədqiqatlarının əsas istiqamətləri: "həyati məkan", iri blokların yaranmasının və təşəkkülünün dinamikası, kontinental dövlətlərlə dəniz dövlətlərinin qarşıdurması problemi.

Mövzu IV
Rusiyanın geosiyasi ənənələri

Birinci Pyotrun hakimiyyəti zamanı Rusiya. "Pyotrun vəsiyyəti". XIX əsrin hakim geosiyasi konsepsiyaları. N.Y.Danilevskinin konsepsiyası rus geosiyasətinin müjdəçisi kimi. Onun "Avropanın Rusiyaya qarşı soyuqluğu" tezisi. L.N.Qumilyovun elmi işlərindəki əsas geosiyasi ideyalar. L.Qumilyovun avrasiya passionarlığı haqqında təlimi. "Meşə və çölün" geosiyasi sintezi rus dövlətçiliyinin əsas kimi. SSRİ-nin buraxılmasından sonra baş verən geosiyasi dəyişikliklər. Yeni dövlətlərin yaranması. Rusiyanın yeni geosiyasi maraq dairələri. Krım məsələsi. Rusiya geosiyasətində milli münaqişələrdən istifadə və Cənubi Qafqaz. Yaxın və Orta Şərqadə yeni geosiyasi maraqlar.

Mövzu V
Müasir geosiyasi nəzəriyyələr və məktəblər

Dünya geosiyasəti yeni fazada. İdeologiyararası münaqişələr. Dünyanın yenidən bölüşdürülməsi fonunda yeni qüvvələr mərkəzləri. Müasir ingilis-amerikan geosiyasəti. Atlantizm amerika geosiyasətinin əsas

istiqaməti kimi.(D. Meyninq).

C.Hantinqtonun “sivilizasiyaların toqquşması” konsepsiyası və onun Amerikanın geosiyasətində rolu. Mondializm qloballaşma ideyası kimi. Panideyalar və milli dövlətlər. Z.Bzejinskinin siyasi realizmi və müasir beynəlxalq münasibətlərin qiymətləndirilməsi. “konvergensiya nəzəriyyəsi”. F.Fukuyamanın “tarixin sonu” konsepsiyası. S.Koenin geosiyasi konsepsiyası. Geostrateji və geosiyasi zonalar. Regionun strukturu. H.kissincerin geosiyasi baxışları.

H.Morgentaunun siyasi realizmi.

Mövzu VI
Gesiyasi maraqların Cənubi Qafqazdakı təzahürü

Qafqazın geosiyasi əhəmiyyəti. Cənubi Qafqazın geosiyasi və geoiqtisadi rolu. Cənubi qafqaz dövlətləri yeni geosiyasi müstəvidə. Region dövlətlərinin maraqları.

Regionun geosiyasi məkanının əsas aktorları. Dünya və regional səviyyəli dövlətləri regionda maraqları. Regionun neft-qaz potensialı. “Erməni məsələsi” dövlətlərin Qafqaz siyasətində istifadə etdiyi alət kimi.

Mövzu VII
Müasir dünyanın geosiyasi strukturunda ABŞ-ın yeri və rolu

ABŞ-ın dünya səviyyəsində geosiyasi fövqəldövlətə çevrilməsi prosesi: “Monro doktrinası” ndan XX əsrin coğrafi enlər istiqamətində ekspansiyasına doğru. Paks Amerikana- Amerika erası ideyası.

“Soyuq müharibə” dövründə hökmranlıq ideyasının gerçəkləşdirilməsi mexanizmləri. ABŞ feosiyasəti- təkqütblü dünyanın bərqərar edilməsi niyyəti. Soyuq müharibənin başa çatmasının ABŞ üçün əhəmiyyəti.

ABŞ-ın xarici siyasətində Yaxın Şərq və İsrail ilə əmkdaşlıq. Beynəlxalq terrorizmlə mübarizə anlayışı və onun maeriknaca anlayışı. Yeni millitarizmin ABŞ geosiyasətində yeri və rolu.

ABŞ-ın Avrasiya ilə əlaqədar geosiyasəti: geosiyasi plüralizmin bərqərar olunması və “Avropanın demokratik meydanının” genişləndirilməsi ilə əlaqədar problemlər. ABŞ-ın planlarında birləşmiş Avropanın yeri. Amerikanın postsovet məkanında maraqları.

BEYNƏLXALQ TƏHLÜKƏSİZLİK PROBLEMLƏRİ

Mövzu I
Milli və beynəlxalq təhlükəsizlik anlayışları, onların qarşılıqlı əlaqəsi və asılılığı

Milli və beynəlxalq təhlükəsizlik anlayışları. Kollektiv təhlükəsizlik sistemi. Milli təhlükəsizliyin müəyyənləşdirilməsi problemləri. Milli və H.Kissincerin milli təhlükəsizliklə bağlı elmi müddəaları. Milli təhlükəsizliyin əsas prioritetləri. Dövlət cəmiyyətin və şəxsiyyətin təhlükəsizliyin təminatçısı kim: milli təhlükəsizliyin əsas struktur elementləri; siyasi, hərbi, informasiya, mədəni-ideoloji, ekoloji aspektlər. Azərbaycan Respublikasının milli təhlükəsizlik konsepsiyası.

Mövzu II
Beynəlxalq təhlükəsizlik və yeni dünya düzəni

Yeni Dünya düzəni anlayışı. Soyuq müharibə illərində beynəlxalq təhlükəsizlik. Qlobal siyasi sistemdə baş verən dəyişikliklər: iqtisadiyyatın transmilliləşməsi; yeni dünya düzənində dövlət və qeyri dövlət aktorların rolu; yeni dünya düzənində "ənənəvi" və "yeni" təhdidlər; birqütüblü dünyada beynəlxalq təhlükəsizlik; əsas güc mərkəzlərinin təhlükəsizlik strategiyaları.

Mövzu III
Avro-Atlantik təhlükəsizlik sistemi

Avro-Atlantik təhlükəsizlik məkanı anlayışı. NATO-nun soyuq müharibə dövründən sonra qəbul etdiyi strateji konsepsiyalar və onların oxşar və fərqli cəhətləri. NATO-nun genişlənməsi məsələləri: problemlər, əməkdaşlıq meylləri. NATO-Rusiya münasibətləri. Azərbaycan Rsepublikasının Avro-Atlantik təhlükəsizlik sistemi ilə bağlı mövqeyi kontekstində NATO ilə münasibətləri.

Mövzu IV
Müasir dövrdə təhlükəsizlik problemləri

Nüvə təhlükəsizliyi probleminə kompleks yanaşma. Nüvə dövlətlərinin nüvə silahlarının məhdudlaşdırılmasına dair öhdəlikləri. Nüvə klubu. Post soyuq müharibə dövrü nüvə təhlükəsizliyi və ABŞ faktoru.

Beynəlxalq terrorizm: yaranma səbəbləri, tarixi kökləri və inkişaf

mərhələləri. Beynəlxalq terrorizm beynəlxalq təhlükəsizliyə yeni təhdidlər kimi. Terrorizmə qarşı mübarizənin beynəlxalq hüquqi-normativ bazası. Beynəlxalq terrorizmi dəstəkləyən dövlətlərlə mübarixənin əsas xüsusiyyəti; “şər oxu” konsepsiyası.

Müasir dünyada ekoloji problemlərin artmasının əsas səbəbləri. Beynəlxalq təjlükəsizliyi təhdid edən ekoloji problemlər və onların həllini çətinləşdirən əsas məqamlar. Ekoloji problemlərin həlli ilə bağlı beynəlxalq hüquqi mənbələr və beynəlxalq mexanizmlər. Davamlı inkişaf konsepsiyası.

Kiber təhlükəsizlik anlayışı. Kiber təhlükəsizlik beynəlxalq təhlükəsizlik kontekstində. “Eliktron hökumət” anlayışı. Kiber cinayətkarlıq və onunla mübarizə imkanlarının qiymətləndirilməsi. Kiber məkan. Kiber müharibə və onun əsas məziyyətləri. İnternet. Kiber təhlükəsizliyi informasiya təhlükəsizliyinin bir hissəsi kimi. Etnosiyasi münaqişələr və beynəlxalq təhlükəsizlik. Etnosiyasi münaqişələrin beynəlxalq təhlükəsizliyə təhdidləri.

MÜASİR İNTEQRASİYA PROSESLƏRİ VƏ BEYƏLXALQ TƏŞKİLATLAR

Mövzu I
İnteqrasiya proseslərinin məzmunu və mahiyyəti

İnteqrasiya təbii-tarixi proses kimi. İnteqrasiya prosesinə dair nəzəri məktəblər (rasionalizm, liberalizm, neomarksizm, qeyri-taraz sistemlər nəzəriyyəsi, teoloji konsepsiyalar.). “İnteqrasiya” anlayışına dair baxışlar. Emprik və nəzəri yanaşmalar. İnteqrasiya proseslərinə dair nəzəri modellər. Federalizm: beynəlxalq təşkilatların və dövlətlərarası birliklərin federativ dövlət prinsipləri əsasında qurulması, subyektlərin müstəqilliyi. Funksionalizm: inteqrasiyanın “aşağıdan” formlaşması.Kommunikasiya yanaşmalarının mahiyyəti. Dezinteqrasiya proseslərinin mahiyyəti.

Müasir dövrdə inteqrasiyanın modelləri, əlamətləri və səciyyəvi xüsusiyyətləri. İnterqasiya proseslərinin şaquli və üfiqi ölçüləri.

“Avropa inteqrasiyası” anlayışı və onun dövlətlərası əməkdaşlıqdan fərqi. Qərbi Avropa inteqrasiyasının mədəni-mənəvi əsasları. “Avropa Birliyi ideyası”nın təşəkkülü, “Avropa mərkəzçiliyi”, “Avropa ailəsi”, “Avropa eyniliyi” konsepsiyalarının mahiyyəti.

Mövzu II

Qərbi Avropa inteqrasiyası: Avropa Birliyinin tarixi inkişafı

Orta əsrlər Avropa Birliyinə dair bazışlar. İlk siyasi layihələr. Pyer Dübua, Eneo Silvio Pikkolomini, irji Podebrad. XVI-XVII əsrlər Avropa dövlətləri arasında hərbi-siyasi rəqabət.

Maarifçilik dövründə "Avropa ideyasına" yeni yanaşma bütöv Avropa sivilizasiyasının xüsusi növü kimi. Abbat Sen-Pyerin "Avropada əbədi sülh layihəsi" və U. Pennin "Avropada indiki və gələcək sülh haqqında oçerki". XVIII əsrdə Avropada iki cərəyan. J.J.Russonun "Əbədi sülh haqqında mülahizələr" ində, İ.Kantın "Əbədi sülhə doğru" əsərində və İ.Gerderin "Humanizmin həvəsləndirilməsi üçün məktublar"ında Avropa dövlətlərinin könüllü birliyi ideyası.

Avropasevənlərin I,II və III beynəlxalq konqreslər

Vyana sistemi və onun vahid Avropa layihəsinin yenidən gündəmə gəlməsində rolu. Avropa konserti.

Mövzu III

Qərbi Avropada inteqrasiya proseslərinin yaranması və genezisi

Birinci dünya müharibəsindən sonra Avropada inteqrasiya meyllərinin güclənməsi. İkinci dünya müharibəsindən sonra Avropada köklü dəyişikliklər. Vahid Avropa ideyasının yaradıcıları. U.Çörçilin Sürixdə və Albert-holda nitqi (Çörçilin "ikinci Avropa nitqi") və Avropa Birliyi hərəkatı.

"Soyuq müharibə" və onun Qərbi Avropanın iqtisadi və siyasi bərpasına təsir. Qərbi Avropada inteqrasiya proseslərinin mərhələləri. Avropa Kömür və Polad Birliyinin təsis edilməsi. AB-nin "Qızıl dövrü". Avropa İqtisadi Birliyinin və Avropa Atom Enerjisi Birliyinin yaradılmasına dair Roma müqaviləsi. Avropa Azad Ticarət Assosiasiyasının yaradılması. Avropa Birliyi daxili bazarın yaradılmasının başa çatması. Şengen sazişi(1985). Vahid Avropa Aktının qəbul olunması və mahiyyəti. Avropa İttifaqının yaradılması haqqında Maastrixt sazişi. Vahid Avropa vətəndaşlığının təsis edilməsi. Maastrixt sazişi və Aİ-nın "üç sütunu". Amsterdam sazişi(1997). Nitsa sazişinin mahiyyəti və əhəmiyyəti. Avropa inteqrasiyasında növbəti genişlənmə mərhələsi. Mərkəzi və Şərqi Avropa dövlətlərinin Aİ-na üzv qəbul olunması. Avropa İttifaqının müasir

beynəlxalq münasibətlərdə rolu.

Mövzu IV

Amerika qitəsində inteqrasiya prosesləri

Şimali Amerikada "Sakit inteqrasiya". Bretton-Vuds dünya iqtisadi sisteminin yaradılması və mahiyyəti. Tarif və ticarət üzrə Baş Sazişin imzalanması. ABŞ-ın regional inteqrasiya proseslərinə münasibəti. F.Ruzvelt və Avropa birliyi ideyası. "Marşal planı". Qarşılıqlı yardım haqqında Amerikalararası saziş (Rio müqaviləsi, 1947) və Amerika Dövlətləri Təşkilatının yaradılması. 1950-1870-ci illərdə Kanada və ABŞ-ın "sakit inteqrasiyasının" institutlaşdırılmasına daxili və xarici maneələr. İki ölkə arasında azad ticarət zonasının yaradılmasına dair danışıqlar(1988-ci il sazişi). ABŞ və Meksikanın sakit inteqasiyası.

Latın Amerikasında inteqrasiya prosesləri vahid iqtisadi və sosial-siyasi məkanın təsis edilməsi amili kimi. İlk inteqrasiya birliklərinin yaradılması. Latın Amerikası azad Ticarət Asosiasiyasının yaradılması. Millətlərin And birliyi. Rio qrupu siyasi inteqrasiyanın tipik nümunəsi kimi. MERKOSUR-un Vahid Cənubi Amerika bazarının yaradılması. MERCOSUR parlamenti və MERCOSUR Valyuta institunun yaradılması. Cənubi Amerika millətlər birliyinin yaradılması. Kusko bəyənnaməsi (2004).

Mövzu V

Asiya –Sakit okean regionunda inteqrasiya prosesləri

Regional inteqrasiyanın xüsusiyyətləri və beynəlxalq təşkilatlar sistemi. ASR-nun müasir dünya siyasətində yeri. Regionda ABŞ, Çin, Yaponiya və Rusiyanın çaraqları. İqtisadi və siyasi əməkdaşlığın genişləndirilməsi. "Dörd Asiya pələngi"nin meydana gəlməsi və regionda iqtisadi yüksəlişə təsiri. Asiya Sakit okean İqtisadi Əməkdaşlığının yaradılması. Osaka proqramı və mahiyyəti. ASEAN-ın təsis edilməsi. ASEAN Regional Forumu, sakit okean Forumu və digər region təşkilatları. İnkişafın "Asiya yolu".

Mövzu VI

Ərəb Şərqində və Afrika qitəsində inteqrasiya prosesləri

Ərəb dünyasında inteqrasiya prosesləri: "əleyhinə" və "lehinə" şərtlər. Qloballaşma və regionlaşma proseslərinin ərəb ölkələrinə təsiri. Ərəb dünyasında əməkdaşlığın üç zonası: Məğrib ölkələri(Əlcəzair, Liviya,

Mavritaniya, mərakeş və Tunis); Fars körfəzi ölkələri (Əmirliklər və Səudiyyə Ərəbistanı) və 1989-cu ildə yaranan Ərəb Əməkdaşlığı Şurası(ƏƏŞ: Misir, İraq,İordaniya,Yəmən).

Ərəb Dövlətləri Liqasıregionun ilk universal təşkilatıdır. İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı.

Afrika birliyi konsepsiyasının meydana gəlməsi. Qana prezidenti Kvame Nkrumanın "Afrika Birləşmiş Ştatalrı" layihəsi. Afrika Birliyi Təşkilatının yaradılması. ABT-nın yenidən qurulması layihəsi və Afrika İttifaqının yaradılması. Sır Assambleyası. (1999). Ümumafrika parlamenti və funksiyaları. Qitədə iqtisadi inteqrasiya. "Afrikanın inkişafı naminə yeni partnyorluq" proqramı(NEPAD).

Mövzu VII
Birləşmiş Millətlər Təşkilatı

Ümumdünya universal beynəlxalq təşkilatın yaradılması ideyasının tarixi kökləri. II dünya müharibəsi illərində dünyada sülh və təhlükəsizliyi təmin edəcək beynəlxalq qurumun yaradılması ətrafında diplomatik mübarizə. Atlantik xartiyası (14.08.1941). "Birləşmiş millətlərin bəyənnaməsi"(1.01.1942). Beynəlxalq əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsində BMT-nin rolu. BMT-nin təşkilati strukturu, əsas orqanları və təsisatları. BMT-nin inkişaf proqramı. BMT-nin insan hüquqlarının müdafiəsi sahəsində fəaliyyəti. İnsan hüquqlarına dair ümumi bəyannamə.(10.12.1948).Tərksilah və silahların məhdudlaşdırılması problemi. BMT-nin sülhü dəstəkləmə əməliyyatları və onların təkamülü. BMT Baş Assambleyasının "Sülh naminə birlik" qətnaməsi (№377, 3.11.1950). Beynəlxalq terrorizmə qarşı mübarizədə BMT-nin qanunvericilik aktları. Minnilliyin sammiti və BMT-nin yeni vəzifələri. Azərbaycan Respublikası BMT sistemində. BMT-nin Dağlıq Qarabağ münaqişəsinə dair qətnamələri. Azərbaycan Respublikasının BMT-nin ixtisaslaşmış qurumlarında fəaliyyəti.

Mövzu VIII
Avropada Təhlükəsizlik və Əməkdaşlıq Təşkilatı (ATƏT)

II dünya müharibəsindən sonra Avropada təhlükəsizlik və əməkdaşlıq uğrunda mübarizənin genişlənməsi. Ötən əsrin 70-ci illərində ümumavropa prosesi ideyası avropa təhlükəsizliyinin əsası kim: Qərb-Şərq

dialoqu. "Mavi kitab". Helsinki müşavirəsinin mərhələləri. Helsinki Yekun Aktının qəbul edilməsi. ATƏM-in yaradılması. Avropada sülh, təhlükəsizlik və əmkdaşlığın genişləndirilməsində ATƏM-in rolu. XX əsrin 90-cı illərin əvvəlində dünyada baş verən geosiyasi dəyişikliklər. "Yeni Avropa üçün Paris xartiyası" nın qəbulu (1990) və onun prinsipləri. Soyuq müharibənin başa çatmasından sonra ATƏM-in fəaliyyətində əsaslı dəyişikliklər. Helsinki-II (1992) və Keçid dövrünün ümid və problemləri bəyannaməsinin qəbulu. Məşvərətçi forumdan daimi əsasda fəaliyyət göstərən təşkilata transformasiya. Budapeşt sammiti və onun qərarları. Lissabon sammiti və avropa təhlükəsizliyi probleinə iki yanaşma. Yekun sənədi. İstanbul sammiti (1999) və onun nəticələri. "Avropa təhlükəsizlik xartiyası" və "İstanbul bəyannaməsi". Azərbaycan Rsepublikasının ATƏT-lə əməkdaşlığı. Müasir beynəlxalq münasibətlər sistemində ATƏT-in rolu.

Mövzu IX
Şimali Atlantika Müqaviləsi Təşkilatı (NATO)

İkinci dünya müharibəsindən sonra beynəlxalq vəziyyət. Şimali Atlantika Müqaviləsi Təşkilatının yradılması. Təşkilatın məqsədləri. Strukturu. NATO-nun fəaliyyət sahəsi. Avropa strateji zonasında "yanğın komandanları". Soyuq müharibənin başa çatması və "NATO-nun yeni strateji konsepsiyası"nın qəbulu(Roma1991). Varşava Müqaviləsi Təşkilatının buraxılması. Şimali Atlantika Əməkdaşlıq Şurasının yaradılması. NATO-nun Sülh naminə tərəfdaşlıq proqramının təsis edilməsi. Şimali Atlantika Əməkdaşlıq Şurasının Şimali Atlantika Tərəfdaşlıq Şurasına transformasiyası. Əməkdaşlığın əsas istiqamətləri. NATO-nun şərqə doğru genişlənməsi. Genişlənmənin mərhələləri. NATO-Rusiya Birgə daimi şurasının yaradılması. NATO-Ukrayna xartiyası. Alyansın "Yeni strateji konsepsiyaları"(1999,2010) və onların mahiyyəti.

Azərbaycan Respublikasının NATO ilə əməkdaşlığı.AR-nın Şimali Atlantika Əməkdaşlıq Şurasına (1992) və "Sülh naminə əməkdaşlıq proqramı"na (1994) qoşulamsı. Azırbaycan hərbçilərinin NATO-nun sülhməramlı əməliyyatlarda iştirakı.

Şimali Atlantika Alyansının müasir çağırışlar və vəzifələri.

Mövzu X
Avropa İttifaqı (Aİ)

Avropa Birliyi ideyasının tarixi kökləri. "Pan Avropa" hərəkatı. Avropa dövlətlərinin iqtisadi və siyasi inteqrasiyasına hazırlıq mərhələsi. "Marşal planı" və Avropa İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının təsis edilməsi.

Benilyuks Gömrük İttifaqı (1948). Şuman bəyannaməsi (1950). Jan Monnenin Avropa quruculuğu konsepsiyası. Avropa Kömür və Polad Birliyinin yaradılması. Roma müqavilələri (1957). Avropa İqtisadi Birliyinin və Avroatomun yaradılması. Avropa İttifaqının genişlənməsi mərhələləri. Avropa birliklərinin hüquqi aktları. Şengen sazişi (1995). Vahid Avropa Aktının qüvvəyə minməsi (1.07.1987).

Avropa İttifaqının yaradılması haqqında Maastrixt sazişi(1992). Amsterdam müqaviləsi və onun müddəaları. Vahid Avropa vətəndaşlığı. Vahid siyasi ittifaq. Vahid valyuta ittifaqı. "Avrozonada" vahid valyuta –avronun tədavülə buraxılması. Nitsa müqaviləsi (2000). Aİ Konstitusiyasının imzalanması (29.12.2004) və onun ratifikasiyası ilə bağlı problemlər. Aİ-nın institutsal əsası. Avropa Şurası, Avropa Parlamenti, Avropa İttifaqının Şurası, Avropa Komissiyası, Avropa Məhkəməsi.

Aİ beynəlxalq münasibətlərin subyekti kimi. Azərbaycan Respublikası ilə Aİ əməkdaşlığı. Tərəfdaşlıq və Əməkdaşlıq haqqında saziş (22.04.1996). Azərbaycanın Avropa qonşuluq proqramında iştirakı. Azərbaycanın AYİB-də üzvlüyü.

Mövzu XI
Avropa Şurası

Avropa Şurasının yaradılmasını şərtləndirən amillər. AŞ-nın yaradılması(1949). Fəaliyyət sahələri və təsisatları. Avropa Şurası parlament Assambleyası. AŞPA məhkəməsi . Qanun vasitəsilə demokratiyaya doğru Avropa Komissiyası (Venesiya Komissiyası). Avropa Sosial Xartiyası. İnsan Hüquqları və Əsas azadlıqlarının Müdafiəsi haqqında Avropa Konvensiyası. Şimal-cənub dialoqu problemi.

Azərbaycan respublikasının Avropa Şurasına qəbulu(2001). AŞPA-nın Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinə dair qətnamələri. Azərbaycanda demokratik, hüquqi dövlətin, vətəndaş cəmiyyətinin qurulmasında AŞ-nın dəstəyi.

Mövzu XII
İslam Konfransı Təşkilatı (İKT)

Ikinci dünya müharibəsindən sonra müsəlman şərqində milli-azadlıq hərəkatı və müsəlman dünyasının islam ideyası ətrafında birləşməsi zərurəti. XX əsrin 60-70-ci illərində Yaxın və Orta Şərqdə diplomati

mübarizə. Ərəb-israil ziddiyyətinin kəskinləşməsi. Müsəlman ölkələrinin Rabatda I konfransı. Islam Konfransı Təşkilatının yaradılması və vəzifələri.

Azərbaycan Respublikasının İKT-yə qəbulu. Azərbaycan-İKT əməkdaşlığı. Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsi və İKT. İslam həmrəyliyinin güclənməsi, islam dünyasının hüquqlarının müdafiəsi uğrunda mübarizə.

Mövzu XIII
Afrika İttifaqı

XX əsrin 50-ci illərində Afrikada milli-azadlıq hərəkatı və müstəqil dövlətlərin yaranması. Qitədə inteqrasiya meylləri. Afrikaq Birliyi Təşkilatımnın yaranması. ABT-nin xartiyası. Afrika ölkələri arasında sosial-siyasi, iqtisadi və mədəni sahələrdə əməkdaşlığın genişləndirilməsi. Afrikada müstəmləkəçiliyin bütün formalarının ləğvi. ABT-nin islahatlar layihələri. Liviyanın təklifi. "Afrika Birləşmiş Təşkilatı" ideyası. Afrika İttifaqının yaradılması. (2000). Afrika İttifaqının aktı. İqtisadi inteqrasiya məsələləri.

Mövzu XIV
Amerika Dövlətləri Təşkilatı (ADT).

Panamerikanizm ideyaları və Vaşinqtonda I Panamerika konfransı(1889). Amerika respublikalarının Amerikalararası İttifaqının yaradılması(1890). Çapultepek kollektiv təhlükəsizlik aktı(1945). Qarşılıqlı yardım haqqında amerikalararası müqavilə (Rio-de- Janeyro) Boqotoda IX amerikalararası konfransı (1948) və Amerika Dövlətləri Təşkilatının yaradılması. Amerikalararası terrorizmlə mübarizə komitəsinin yaradılması (Brictaun,2002). Dövlətlərarası inteqrasiya proseslərinin dərinləşməsi. "ADT-nin yeni üfiqlər" bəyannaməsi(Montra, 1995). Amerika azad zonasının yaradılması ideyası.

Mövzu XV
Postsovet məkanında beynəlxalq təşkilatlar

SSRİ-də sosial-iqtisadi və siyasi vəziyyətin dəyişməsi. Müstəqil Dövlətlər Birliyinin yaradılması haqqında Belovej sazişi (8.12.1991) və SSR İtifaqının buraxılması. Alma-Ata protokolo və bəyannaməsinin qəbul imzalanması (21.12.1991). MDB-nin Nizamnaməsinin qəbul edilməsi. Birlik çərçivəsində çoxtərəfli iqtisadi əməkdaşlıq. İqtisadi İttifaqın

yaradılması haqqında müqavilə (1993). Azad ticarət zonasının yaradılması haqqında saziş (1994). Kollektiv Təhlükəsizlik haqqında müqavilə (15.05.1992) və Kollektiv təhlükəsizlik Təşkilatının formalaşması (14.05.2002). MDB çərçivəsində terrorizmə qarşı mübarizə məsələləri. Azərbaycan Respublikasının MDB dövlətləri ilə əməkdaşlığı.

Demokratiya və iqtisadi inkişaf təşkilat GUAM), Qara dəniz İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatı(QDİƏT). Azərbaycan, Moldova və Ukraynanın birgə komunike imzalaması və beynəlxalq regionl təşkilatın-GUAM-ın yaradılması (Strasburq,10.10.1997). Özbəkistanın təşkilata qoşulması. Beynəlxaq struktur qismində formalaşması və təşkilati əsasının yaradılması. GÜAÖAM-ın ilk sammiti (7.06.2001). Yalta xartiyası. Kişinyov sammiti və Özbəkistanın təşkilartdan çıxması.